

TİCARİ MÜŞTERİLERE YÖNELİK BANKACILIK ÜRÜN VE HİZMET ÜCRETLERİ DÜZENLEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ramazan BAŞ, Öğr. Görevlisi
Kütahya Dumlupınar Üniv. Domaniç Hayme Ana MYO, Bankacılık ve Sigortacılık
Ramazanbas1990@gmail.com

ÖZET

Türk finansal hizmetler sektöründe finansal tüketicilerin korunmasına yönelik olarak özellikle son yıllarda çeşitli düzenlemelerin yapıldığı gözlenmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen ve ticari müşteriler özelinde Türkiye'deki finansal tüketicileri yakından ilgilendiren bankacılık ürün ve hizmet ücretleri düzenleme sürecini vaka çalışması olarak ele alıp, konuyu finansal tüketicilerin korunması çerçevesinde ticari müşteriler açısından, finansal anlamda ise bankacılık sektörü açısından analiz etmeyi amaçlayan bu araştırmanın sonuçları; ücret-komisyon ve bankacılık hizmetleri gelirlerinin bankaların mali tablolarında kayda değer bir ağırlığa sahip olduğunu göstermekte ve söz konusu düzenlemenin içeriği hazırlanırken kredi tahsis ve kredi kullandırım ücreti bazında ticari müşteriler lehine oluşan yargı kararının göz ardı edilerek, bankacılık sektörünün çıkarlarının ön planda tutulduğuna yönelik bulgulara işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: BANKACILIK ÜRÜN VE HİZMET ÜCRETLERİ, FİNANSAL HİZMETLER, FİNANSAL TÜKETİCİ, TÜKETİCİNİN KORUNMASI, TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Jel Kodları: D18, G21, G28

AN EVALUATION OF THE BANKING PRODUCT AND SERVICE FEES REGULATION FOR COMMERCIAL CUSTOMERS

ABSTRACT

It has been observed that various regulations have been made for financial consumer protection in the Turkish financial services sector, especially in recent years. The results of this study , which aimed to take the regulation process of banking products and service fees, which has been carried out by the Central Bank of the Republic of Turkey (TCMB) in the year 2020 and is of particular concern to the financial consumers in Turkey, specifically the commercial customers, as a case study and to analyze the matter from aspects of protection of the financial consumer on the basis of commercial customers and financially, from the point of banking sector, indicate that fee-commission and banking services revenues have a significant weighting in the financial statements of banks, and provide evidence that the judicial decision in favor of commercial customers on the basis of loan allocation and loan disbursement charges are ignored, and that the interests of the banking sector are prioritized while preparing the content of the regulation.

Keywords: BANKING PRODUCT AND SERVICE FEES, FINANCIAL SERVICES, FINANCIAL CONSUMER, CONSUMER PROTECTION, CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Jel Kodes: D18, G21, G28

GİRİŞ

Son yıllarda daha sık kullanılmaya başlanan bir terim olan finansal tüketici kavramı finansal hizmetler sektörünün sunduğu ürün ve hizmetlerden çeşitli amaçlarla yararlanan kişileri ifade etmekte ve finansal sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi açısından finansal tüketicilerin korunmasına yönelik olarak gerçekleştirilen düzenlemelerin önemini giderek arttırdığı dikkat çekmektedir.

Finansal tüketicilerin korunmasına yönelik yeni düzenlemelerin hayata geçirilmesi temelinde son dönemlerde atılan adımların birisi de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından hazırlanan ve bankaların ticari müşterileriyle gerçekleştirecekleri işlemlerde öngörülebilirlik ve şeffaflık düzeylerinin artırılması, kavramsal/terimsel temelde birliğin sağlanması ve aşırı fiyatlandırmaların önlenilmesinin temin edilmesi amaçlarıyla yürürlüğe konulan ve 31035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 10 Şubat 2020 tarihli Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 sayılı Tebliğ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, ticari müşteriler özelinde TCMB tarafından hazırlanan Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 sayılı Tebliğ çerçevesindeki regülasyon süreci bir vaka çalışması olarak ele alınıp, konunun finansal anlamda bankacılık sektörü ve finansal tüketicilerin korunması temelinde ise ticari müşteriler açısından analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, araştırma konusu çerçevesinde literatürde yer alan görece sınırlı sayıdaki çalışmaya yer verilmektedir.

Özdemir (2015) 29138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3 Ekim 2014 tarihli “Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde, bankaların ücret ve komisyon gelirlerinin muhasebeleştirilmesini ve finansal göstergelere etkisini konu aldığı araştırmasında,

alınan ücret ve komisyonların bankalara özgü tek düzen hesap planı bazında nasıl muhasebeleştirildiklerine dair örnekler sunarak, 2003-2013 dönemi verilerini referans alıp ücret ve komisyon gelirleri için trend ve oran analizleri gerçekleştiren yazar ayrıca bankaların aldıkları ücret ve komisyonların finansal performans göstergelerine (aktif karlılığı, özkaynak karlılığı ve Z-skoru) etkisinin olup olmadığını da regresyon modeli ile analiz etmektedir. Araştırmanın bulguları; bankaların ücret ve komisyon gelirlerinin tek düzen hesap planında gelir tablosu hesapları içerisinde 7 Faiz Dışı Gelirler grubunda yer alan uygun hesaplara alacak kaydedilmesi gerektiğini, bankaların ücret ve komisyon gelirlerinin 2003-2013 dönem aralığında önemli bir yükseliş gösterdiğini ve bankalar için faiz dışı gelirlere ağırlık vermenin finansal performans göstergeleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkiye yol açmadığını, göstermektedir.

Kara (2015) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından hazırlanan “Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümlerini hukuki zeminde analiz ettiği çalışmasında, Yargıtay’ın yerleşik uygulamalarına göre bankalar tarafından tüketicilerden talep edilebilecek masrafların “haklı, belgeli ve zorunlu olması” gerektiği konusuna vurgu yaparak, söz konusu yönetmelikte yer alan tahsis ücreti ve hesap işletim ücretinin tüketicilerden talep edilemeyeceğini hukuki kanıtlarıyla birlikte ortaya koyarak, hukuki bazda problem teşkil eden ücret-komisyon ve masraf kalemleri için BDDK tarafından yeni bir düzenleme yapılması gerektiğine işaret etmektedir.

Gülerci (2015) yargı uygulamasında ifade edilen ilkelere hareketle, bankaların, tüketicilerden tahsil ettikleri ücret, komisyon ve masrafların hangi şartlarda iade edileceği konusunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve söz konusu Kanuna bağlı olarak çıkartılan yönetmelik hükümlerinin tüketiciler lehine olup olmadığını, kapsamlı şekilde araştırmaktadır. Gülerci (2015) çalışmasında ulaştığı en önemli sonuç olarak; 3 Ekim 2014 tarihli ve 29138 sayılı Resmi Gazete’de

yayımlanan bankacılık ürün ve hizmet ücretlerine yönelik düzenlemeler içeren yönetmeliğin, konuya yönelik yargı kararlarının göz ardı edilerek hazırlandığını, ilgili yönetmelik hükümlerine göre yeni adı tahsis ücreti olan dosya masrafı komisyon kaleminin ve hesap işletim ücreti komisyon kaleminin bankalar açısından hukuki anlamda tüketicilerden talep edilmesinin önünün açıldığını belirterek, bahsi geçen yönetmeliğin açık bir biçimde tüketiciler aleyhine hükümler içerdiğini, vurgulamaktadır.

BDDK tarafından 6502 sayılı Tüketicin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanıp 3 Ekim 2014 tarih ve 29138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin mevzuat anlamında değerlendirmesini yapan Ertaş, Kaban ve Sobacı (2016), tıpkı Gülerci (2015) gibi bankacılık ürün ve hizmet ücretlerine yönelik düzenlemeler içeren söz konusu yönetmeliğin Yargıtay kararlarında altı çizilen “masrafların zorunlu, makul ve belgeli olması” ilkesini gözetmediği/dikkate almadığı sonucuna vararak, ilgili yönetmeliğin yeniden ele alınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Uyumaz ve Akdağ (2016) Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikle birlikte bankalar tarafından hangi ücret-komisyon ve masraf kalemlerinin tüketicilerden talep edilebileceğinin açıklığa kavuşturulduğunu belirterek, yaygın tüketici sorunları arasında yer alan banka kartları, kredi kartları ve kredi masrafları ile ilgili olarak tüketiciler lehine belirli düzenlemeler gerçekleştirildiği bulgusunu raporlamaktadır.

Yılmaz (2016) ticari kredilerdeki dosya masrafı ücretlerinin kredi müşterilerine iade edilip edilemeyeceği konusunu araştırdığı çalışmasında, ticari kredilerde bankalar tarafından talep edilen dosya masrafının (tahsis ücretinin) müşterilerden tahsil edilmemesi gereken bir ücret kalemi olduğu sonucuna vararak ve bu duruma gerekçe olarak da imzalanan sözleşmelerin tip sözleşme olmasını ve dosya masrafı ücretinin zorunlu, makul ve belgeli bir masraf kalemi olmadığını öne sürmektedir.

Baş (2017) BDDK tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen ve Türkiye'deki milyonlarca finansal tüketiciyi yakından ilgilendiren bankacılık ürün ve hizmet ücretleri konulu düzenlemeyi vaka çalışması olarak ele aldığı çalışmasında, ilgili düzenlemenin finansal tüketicileri korumakta ve bankalar ile finansal tüketiciler arasındaki problemleri çözmekte yetersiz kaldığına dair bulguları ortaya koyarak, konuya ilişkin yeni bir düzenleme yapılmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Hem finansal anlamda hem de ağırlıklı olarak finansal tüketicilerin korunması temelinde ticari müşterileri yakından ilgilendiren, ücret-komisyon-bankacılık hizmet gelirleri temelinde ise bankaları ilgilendiren Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 sayılı Tebliğ çerçevesindeki regülasyon sürecini vaka çalışması olarak ele alan bu araştırmanın, hem ticari müşteriler hem de konuya ilgi duyan araştırmacılar açısından önem taşıyabileceği ve henüz konuya yönelik benzer bir çalışmanın mevcut olmayışı nedeniyle literatüre katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.

2. FİNANSAL TÜKETİCİLERİN KORUNMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELERİN ÖNEMİ VE NEDENLERİ

Finansal işlem gerçekleştiren tüketicileri belirtmek amacıyla, son zamanlarda sıklıkla kullanılmaya başlanan bir terim olan finansal tüketici kavramı; finansal hizmet kuruluşları tarafından kendilerine ürün veya hizmet sunulan ve bu ürün veya hizmetleri çeşitli amaçlarla kullanan kişileri ifade etmektedir (Kaban, Karaca ve Gül, 2016: 228).

Tüketicilerin mal ve hizmet üretenlerden kaliteli, sağlam, güvenilir, standartlara uygun ve makul bir maliyet ile mal ve hizmet temin edebilmeleri yönündeki hakları, tüketici hakları olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu hakların, mal ve hizmet arz edenler tarafından ihlal edilmesinin önlenmesi ise, en genel anlamıyla tüketicinin korunması şeklinde ifade edilmektedir (BDDK, 2014a: 14).

Finansal tüketicinin korunması ise, finansal hizmet sunucular (yani finansal kuruluşlar) ile finansal tüketiciler arasında eşit ve adil bir alışveriş ortamını tesis etmeye yönelik uygulamaların sağlanmasını, ifade etmektedir (BDDK, 2014a: 14).

Finansal hizmetler sektöründe tüketicinin korunması uygulamaları etkinliğin, şeffaflığın ve finansal piyasaların sağlıklı işleminin önemli bir unsuru olarak görülmekte ve finansal hizmet sağlayıcı kuruluşların tüketicilere nazaran daha fazla bilgi, güç ve kaynak avantajına sahip olmaları, tüketicilerin korunmasının temel gerekçesini oluşturmaktadır (Erdönmez, 2014: 92).

Finansal tüketicinin korunmasından; tüketicilere basiretli kararlar alabilmeleri için gerekli olan tüm bilgilerin tarafsız ve eksiksiz bir şekilde sunulması, finansal kuruluşların tüketicilere haksız ve/veya yanıltıcı davranışlarda bulunmalarının önüne geçilmesi ve tüketici şikâyetleri ile ilgili uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar için uygun mekanizmalara erişilebilirlik, şikâyetlerin etkin bir şekilde çözümlenmesi anlaşılmaktadır (BDDK, 2013: 45).

Finansal tüketicinin korunması, finansal piyasalardaki ve finansal sektördeki istikrarı sürdürülebilir kılmanın başlıca unsurlarından birisi olarak kabul görmekte, finansal ürün ve hizmetlerden istifade edenlerin sisteme olan güven düzeyini artırarak, finansal sektörün etkinliğine ve gelişimine katkıda bulunmakta ve sonuç itibarıyla genel ekonomik performans üzerinde kayda değer bir rol üstlenmektedir (BDDK, 2014b: 42).

Türkiye’de son dönemlerde yaşanan yapısal dönüşümler finansal tüketicilerin etkin bir biçimde korunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda kamu kesiminin borçlanma ihtiyacının azalması, bankacılık sektörünün reel sektörü finanse etmeye ağırlık vermesi ve düşen enflasyon oranları nedeniyle, bankaların faiz gelirlerine temel oluşturan faiz marjlarının daraldığı ve önceden yurt dışı ülkelerde fiyatlandırılmasına rağmen ülkemiz bankacılık sektöründe fiyatlandırılmayan pek çok bankacılık hizmetinin ücretlendirilmeye başlandığı gözlenmiş, ayrıca bankacılık sektörünün sunduğu ürün çeşitliliğinin artması ve belirli periyotlarla yaşanan

ekonomik krizlerle birlikte oluşan yeni durum, finansal tüketicinin orantısız ve haksız ücret, komisyon ve masraf talepleri karşısında korunması ihtiyacını beraberinde getirmiştir (BDDK, 2014a: 15-16; BDDK, 2014b: 42).

3. TİCARİ MÜŞTERİLERE İLİŞKİN BANKACILIK ÜRÜN VE HİZMET ÜCRETLERİ REGÜLASYON SÜRECİNİN ANALİZİ

Türk Ticaret Kanunu'nun 20. maddesi, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144. maddesi, Bakanlar Kurulu'nun 16/10/2006 tarihli ve 2006/11188 sayılı Kararı ve TCMB'nin 09/12/2006 tarih ve 2006/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesi çerçevesinde, bankalara, sunmuş oldukları ürün ve hizmetler karşılığında faiz haricinde talep edebilecekleri ücret, komisyon ve masrafları, nitelik ve sınır olarak serbestçe belirleyebilme yetkisinin verildiği gözlenmektedir. Bankalara tanınan söz konusu serbestinin, uygulamada farklı biçimde kullanıldığı ve kayda değer bir bölümü aynı amaca hizmet eden, isimleri farklı olmakla birlikte, esas olarak birbirine benzeyen yönleri olan çok sayıda ücret, komisyon ve masraf kaleminin tüketicilerden talep ve tahsil edildiği, tahsil edilen ücret-komisyon ve masrafların karşılaştırılabilir olmaktan uzaklaştığı, aşırı fiyatlamaların söz konusu olduğu ve müşteri şikâyetlerinin önemli oranda artış kaydettiği görülmüştür (Kara, 2014: 83-86; TCMB, 2020a).

BDDK'ya ulaşan şikâyet başvuruları incelendiğinde, ticari işlemlerle ilgili olarak 2017 yılında toplam 2.186 başvurunun, 2018 yılında 3.251 başvurunun ve 2019 yılında ise 14.936 başvurunun BDDK'ya intikal ettiği görülmektedir. 2018 yılında BDDK'na ulaşan toplam 69.949 adet başvurunun %4,65'ini ticari işlemlerle ilgili başvurular oluştururken, 2019 yılında BDDK'ya ulaşan toplam 134.631 adet başvurunun %11,09'unu ticari işlemlerle ilgili başvuruların oluşturduğu dikkat çekmektedir (BDDK, 2018; BDDK, 2019, BDDK, 2020a). Bu veriler ticari işlemlerle bağlantılı olarak BDDK'ya ulaşan şikâyet başvurularında hem mutlak hem de oransal bazda artış trendinin var olduğuna işaret ettiği gibi ticari müşterilere yönelik olarak bankacılık ürün ve hizmet ücretleri düzenlemesinin hayata geçirilmesine de önemli bir zemin teşkil etmiştir.

28 Kasım 2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 28 Mayıs 2014 tarihinden itibaren de yürürlüğe konulan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanununun 4.maddesinin 3.fıkrası çerçevesinde, finansal tüketicilere sunulacak hizmetler karşılığı bankalarca faiz dışında tahsil edilebilecek ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi görevi BDDK’ya bırakılmış olmasına ve BDDK tarafından da 2014 yılının Ekim ayında konuya ilişkin bir yönetmelik yayımlanmış olmasına rağmen, söz konusu yönetmelik incelendiğinde, ticari müşterilere yönelik herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı görülmektedir.

2020 yılında TCMB tarafından hazırlanan ve bankaların ticari müşterileriyle gerçekleştirecekleri işlemlerde öngörülebilirliğin ve şeffaflığın artırılması, kavram/terim birliğinin sağlanması ve aşırı ücretlendirmenin önlenmesi amacıyla hayata geçirilen 2020/4 Sayılı Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Tebliğ’deki düzenlemeler temel hatlarıyla aşağıda sıralanmaktadır (TCMB, 2020b);

- Düzenlemenin mali kuruluşlar hariç olmak üzere, ticari müşterilere bankalarca sunulan ürün ve hizmetlerden alınabilecek ücret-komisyon ve masrafları kapsayacağı ifade edilmiştir.
- Bankalar tarafından ticari müşterilerden talep ve tahsil edilen ücret, komisyon ve masraf kalemleri nicelik olarak azaltılarak, sadeleşme sağlanmış ve bankalarca ticari müşterilere sunulacak ürün ve hizmetler karşılığında alınabilecek ücret kalemlerinin Ticari Krediler, Dış Ticaret, Nakit Yönetimi ve Ödeme Sistemleri olmak üzere 4 ana grupta yer alan toplam 51 ücret kalemiyle sınırlandırılması hükme bağlanmıştır.
- Ücret-komisyon ve masraf kalemlerinin daha şeffaf, anlaşılır, öngörülebilir ve karşılaştırılabilir olmasını temin etmeye yönelik hükümler içeren bir düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Yılmaz (2016) Yargıtay tarafından ticari kredilerdeki dosya masrafı uygulaması hakkında verilen karardan hareketle, ticari kredilerdeki dosya masrafının (tahsis ücretinin) ticari kredi kullanan müşteriler tarafından mahkemelere başvurmak suretiyle bankalardan geri alınabileceğini ifade etmekte ve buna gerekçe olarak da taraflar arasında imzalanan sözleşmenin tip sözleşme olduğunu ve dosya masrafı ücretinin (tahsis ücretinin) zorunlu, makul ve belgeli olma şartlarını taşımadığını göstermektedir. Oysaki 2020/4 Sayılı Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'e ve Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Uygulama Talimatı'na bakıldığında, kredi tahsis ve kredi kullandırım ücreti isimli bir ücret-komisyon kaleminin bankalar tarafından talep edilmesinin hukuki zemine kavuşturulduğu görülmektedir. Bu durum ilgili düzenleme hazırlanırken Yargıtay kararının göz ardı edilerek, bankacılık sektörünün çıkarları doğrultusunda hareket edildiği şeklinde yorumlanmaya müsait bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİR-GİDER GÖSTERGELERİNİN RASYOLAR ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

Ticari müşterileri ve bankacılık sektörünü finansal anlamda yakından ilgilendiren Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 sayılı Tebliğ çerçevesindeki düzenleme sürecini vaka çalışması olarak ele alıp, ilgili düzenlemeyi ticari müşterilerin korunmasına yönelik olarak hukuki zeminde tartışmayı, bankacılık sektörüne yönelik olarak ise finansal bazda analiz etmeyi amaçlayan bu araştırmanın, hem ticari müşteriler hem de konuyla ilgilenen araştırmacılar açısından önem taşıyabileceği ve henüz benzer bir araştırmaya rastlanılmamış olması nedeniyle de literatüre katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Bu bölümde, ticari müşterilere ilişkin veri ulaşılabilirliği kısıtı dikkate alınarak, 2005-2019 dönemine ait Türk bankacılık sektörüne ilişkin yıllık bazdaki veriler üzerinden, araştırmamızın konusu bağlamında seçilmiş olan kilit rasyolar/oranlar (faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranı, ücret, komisyon ve bankacılık

hizmetleri gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranı ve ücret, komisyon ve bankacılık hizmetleri gelirlerinin işletme giderlerini karşılama oranı) aracılığıyla Türk bankacılık sektörünün gelir-gider göstergeleri incelenerek, ücret-komisyon ve hizmet gelirlerinin bankacılık sektörü açısından önemi açıklanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 1 Türk Bankacılık Sektörü Gelir-Gider Yapısına İlişkin Seçilmiş Rasyolar (%)

Yıllar	Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler	Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri / Toplam Gelirler	Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri / İşletme Giderleri
2005	85,18	12,05	56,06
2006	93,94	11,57	62,56
2007	94,16	11,50	64,76
2008	95,26	11,64	62,81
2009	94,20	12,71	65,93
2010	96,17	13,80	60,89
2011	97,72	14,48	64,97
2012	95,85	13,48	63,96
2013	96,37	14,61	63,87
2014	98,49	13,96	65,69
2015	99,44	13,03	63,42
2016	98,93	12,18	63,67
2017	97,18	11,81	67,27
2018	98,35	10,06	77,95
2019	97,08	12,20	88,05

Kaynak: BDDK, 2020b, Bankacılık Sektörü Verileri, <https://www.bddk.org.tr/BultenAylik>

Tabloya bakıldığında, Türk bankacılık sektörü için faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranının %85,18 ile %99,44 arasında değiştiği, ücret, komisyon ve bankacılık hizmetleri gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payının da %10,43 ile %14,61 aralığında değiştiği gözlenmektedir.

Türk bankacılık sektörü bazında %55,92 ile %88,05 arasında değişen ücret, komisyon ve bankacılık hizmetleri gelirlerinin işletme giderlerini karşılama oranının 2015-2019 döneminde sürekli artış göstermesi finansal anlamda bankaların lehine bir durum olarak ifade edilebilir.

SONUÇ

Çeşitli yasalar, yönetmelikler ve tebliğler çerçevesinde, bankalara, sunmuş oldukları ürün ve hizmetler karşılığında faiz haricinde talep edebilecekleri ücret, komisyon ve masrafları, nitelik ve sınır olarak serbestçe belirleyebilme yetkisinin verildiği gözlenmektedir. Ancak, bankalara tanınan söz konusu serbestinin, uygulama boyutunda farklı biçimde kullanıldığı ve önemli bir bölümü aynı amaca hizmet eden, adları farklı olmakla birlikte birbirine benzeyen çok sayıda ücret, komisyon ve masraf kaleminin ticari müşterilerden tahsil edildiği, tahsil edilen ücret-komisyon ve masrafların karşılaştırılabilir olmaktan uzaklaştığı, aşırı fiyatlamaların söz konusu olduğu ve müşteri şikâyetlerinin önemli ölçüde artış gösterdiği gözlenmiştir.

2020 yılında TCMB tarafından hazırlanan ve bankaların ticari müşterileriyle gerçekleştirecekleri işlemlerde öngörülebilirlik ve şeffaflık seviyelerinin artırılması, kavramsal/terimsel bazda birliğin sağlanması ve aşırı fiyatlandırmaların önlenmesinin temin edilmesi amaçlarıyla hayata geçirilen, hem ticari müşterileri hem de bankacılık sektörünü yakından ilgilendiren ve 31035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 10 Şubat 2020 tarihli Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 sayılı Tebliğ’deki düzenlemeler ile bankalar tarafından ticari müşterilerden talep ve tahsil edilen ücret, komisyon ve

masraf kalemleri nicelik olarak azaltılarak, sadeleşme sağlanmış ve bankalarca ticari müşterilere sunulacak ürün ve hizmetler karşılığında alınabilecek ücret kalemlerinin 4 ana kategoride yer alan toplam 51 ücret kalemiyle sınırlandırılması hükme bağlanmıştır.

Finansal tüketicilerin korunması temelinde ticari müşterileri ve ücret-komisyon-bankacılık hizmet gelirleri temelinde ise bankacılık sektörünü yakından ilgilendiren ilgili düzenleme sürecini vaka çalışması olarak ele alan bu araştırmada kredi tahsis ve kredi kullandırım ücreti isimli bir ücret-komisyon kaleminin Yargıtay'ın aksi yöndeki kararına rağmen bankalar tarafından talep edilmesinin hukuki açıdan zemin kazandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ücret-komisyon ve bankacılık hizmetleri gelirlerinin bankaların mali tablolarında kayda değer bir ağırlığa sahip olması bulgusuyla bir arada değerlendirildiğinde, ilgili düzenleme hazırlanırken kredi tahsis ve kredi kullandırım ücreti eksenindeki bankalar aleyhine oluşan yargı kararının göz ardı edilerek, bankacılık sektörünün çıkarlarının ön planda tutulduğuna dair kanıt sunmaktadır.

Araştırmacıların, bu çalışmada inceleme konusu yapılan ticari müşterilere yönelik bankacılık ürün ve hizmet ücretleri düzenlemesinin Türk bankacılık sektörüne karlılık performansı bazındaki yansımalarını/etkilerini Borsa İstanbul'da hisse senetleri işlem gören bankalar özelinde analiz ederek veya bankacılık ürün ve hizmet ücretlerinin ticari müşterilerin banka tercihini etkileyen faktörler arasında ne derece önemli olduğunu inceleyerek, literatüre katkı sunulabilecekleri değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Bankacılık Sektörü Verileri

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2013). Stratejik Plan.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2014a). Finansal Tüketicinin Korunması Eylem Planı Arka Plan Belgesi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2014b). 2013 Yıllık Faaliyet Raporu.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2018). 2017 Yıllık Faaliyet Raporu.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2019). 2018 Yıllık Faaliyet Raporu.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2020a). 2019 Yıllık Faaliyet Raporu.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2020b). Bankacılık Sektörü Verileri, Erişim Adresi: <https://www.bddk.org.tr/BultenAylik>

Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 Sayılı Tebliğ, 2020, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/20200210-10.htm>

Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Uygulama Talimatı, 2020, Erişim Adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/bf4521fa-307c-4b93-aecd-c5dfe302eefd/2020-4+Talimat+2020-11+ile+g%C3%BCncellenen.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-bf4521fa-307c-4b93-aecd-c5dfe302eefd-n4N3B1v>

Baş, R. (2017). Finansal Tüketicilerin Korunmasına İlişkin Bir Regülasyon Analizi: Bankacılık Ürün ve Hizmet Ücretleri Düzenlemesi Örneği. *Social Sciences Research Journal*. Cilt: 6, Sayı: 4, 29-44.

Erdönmez, P.A. (2014). Dünya Bankası Finansal Tüketicinin Korunmasına İlişkin İyi Uygulama İlkelerinin İlgili Mevzuat Çerçevesinde Ana Hatlarıyla İncelenmesi. *Bankacılar Dergisi*, Sayı: 89, 92-117.

Ertaş, F.C., Kaban, İ., ve Sobacı, F. (2016). Bireysel Kredi Kullanan Finansal Tüketicilerce Üstlenilecek Masraflar; BDDK Düzenlemesi Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. Cilt: 8, Sayı: 14, 125-146.

Gülerci, A.F. (2015). Banka Kredilerinde Tüketicilerden Tahsil Edilen Ücret ve Masrafların Tüketici Hukuku ve Sözleşme Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, 87-128.

Kaban, İ., Karaca, S.S. ve Gül, M. (2016). Bireysel Müşteriler ve Bankalar Arasındaki İlişkilerde Yeni Dönem: Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 227-247.

Kara, İ. (2014). Bireysel Bankacılık İşlemleri Alanında Tüketici Hakları Kanununa Aykırı Uygulamalar ve Çözüm Yolları. *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 88, Özel Sayı: 1, 81-101.

Kara, İ. (2015). 6502 Sayılı TKHK'da Bankacılık İşlemleri Nedeni ile Tüketiciden Alınabilecek Masraflar, BDDK Kararı, Kanuna Aykırı Uygulamalar ve Çözüm Yolları. *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 89, Sayı: 2, 15-53.

Özdemir, O. (2015). Bankaların Ücret ve Komisyon Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Göstergelere Etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 67, 55-70.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), (2020a). Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Basın Duyurusu. Erişim Adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/87c82053-d4d9-4b43-9313-c6b491d38dd3/DUY2020-07.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-87c82053-d4d9-4b43-9313-c6b491d38dd3-n0JAoud>

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), (2020b). Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 2020/4 Sayılı Tebliğ. Erişim Adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/217dd206-5e42-4402-8fb0-d466b23e5acf/2020_4+Say%C4%B1%C4%B1+Tebli%C4%9F+2020-11+ile+g%C3%BCncellenen.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-217dd206-5e42-4402-8fb0-d466b23e5acf-n4MwVN6

Uyumaz, A. ve Akdağ, İ. (2016). Bankacılık Faaliyetlerinde Tüketicinin Korunması Açısından Hukuka Aykırı Alınan Ücret ve Masraflar ile Bunların İadesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 74, Sayı: 1, 423-459.

Yılmaz, R. (2016). Ticari Kredi İşlemlerinde Bankalarca Tahsil Edilen Dosya Masrafının Kredi Müşterisine İadesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*. Cilt: 53, Sayı: 611, 9-14.

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (2013). Md.4/3, Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf>